06-07 травня 2025 року
м. Ужгород, УКРАЇНА

НАУКОВІ ГОРИЗОНТИ XXI СТОЛІТТЯ: МУЛЬТИДИСЦИПЛІНАРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Матеріали II Міжнародної наукової конференції /
Materials of the II International Scientific Conference

SCIENTIFIC HORIZONS OF THE XXI CENTURY: MULTIDISCIPLINARY RESEARCH

Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Рада молодих вчених ДВНЗ «УжНУ»
University of Public Service (Будапешт, Угорщина)
University of Bialystok, Faculty of Education (м. Білосток, Польща)
Державна наукова установа
Польська асоціація аспірантів
Національний авіаційний університет
Одеський державний аграрний університет
Інститут сімейної медицини ДВНЗ «УжНУ»
Рада молодих учених при Міністерстві освіти і науки України
Рада молодих вчених при Одеській обласній державній адміністрації
РМН Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Т.Г. Шевченка
ВГО «Українська асоціація сімейної медицини»
ГО «Асоціація сімейних лікарів Закарпатської області»
ГО «Карпатські обрії»
Центр інформаційно-аналітичного та технічного забезпечення моніторингу об'єктів атомної енергетики НАН України
Інститут цифровізації освіти НАПН України

НАУКОВІ ГОРИЗОНТИ ХХІ СТОЛІТТЯ: МУЛЬТИДИСЦИПЛІНАРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Матеріали ІІ Міжнародної наукової конференції

06-07 травня 2025 року

Ужгород – 2025

УДК 001.89"200"(043.2)

ISBN 978-617-8321-90-1 (Онлайн)
Н34

Укладачі: Оксана АДАМЧО, провідний інженер Центру інформаційних технологій, асистент кафедри комп'ютерних систем та мереж інженерно-технічного факультету ДВНЗ «УжНУ»; Тарас ГРЯДІЛЬ − асистент кафедри терапії та сімейної медицини факультету післядипломної освіти та доуніверситетської підготовки, асистент кафедри внутрішніх хвороб медичного факультету № 2, голова Ради молодих вчених ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Рекомендовано до друку та опублікування
Вченою радою ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
(протокол № 7 від 30 червня 2025 року) та
Редакційно-видавничою радою ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
(протокол № 6 від 25 червня 2025 року)

Н34 **Наукові горизонти XXI століття: мультидисциплінарні дослідження:** матеріали II Міжнародної наукової конференції (м. Ужгород, 6-7 травня 2025 року) / Укладачі: О.П. Адамчо, Т.І. Гряділь. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2025. 798 с. [Електронне видання]

Збірник матеріалів містить наукові статті та тези доповідей, поданих на II Міжнародну наукову конференцію «Наукові горизонти XXI століття: мультидисциплінарні дослідження», що відбулася 06-07 травня 2025 року в онлайн форматі на базі ДВНЗ «Ужгородський національний університет». Матеріали подані на конференцію були розглянуті під час роботи 12 секцій. У рамках конференції проведено круглий стіл «Перспективи молодіжної та відкритої науки в Україні в умовах воєнного стану».

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за зміст та ілюстративний матеріал.

Подяка. Організатори конференції та автори публікацій вдячні захисникам України за можливість продовжувати працювати та займатися науковою і викладацькою діяльністю у період війни.

З вдячністю Збройним силам України!
З вірою у перемогу України!

ISBN 978-617-8321-90-1 (Онлайн)

© ДВНЗ «УжНУ», 2025

ОРГКОМІТЕТ ІІ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«Наукові горизонти XXI століття: мультидисциплінарні дослідження»,
яка відбулась в Ужгородському національному університеті
06-07 травня 2025 року

Aleksandra LEWANDOWSKA − EURODOC Delegate of the Polish National Association of Doctoral Candidates, Research Assistant and Teacher at the University of Bialystok (Poland).

Оксана АДАМЧО – провідний інженер відділу технічних засобів навчання Центру інформаційних технологій, асистент кафедри комп'ютерних систем та мереж, голова Ради молодих вчених інженерно-технічного факультету, секретар Ради молодих вчених ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Марія БОРТОШ − кандидат фізико-математиячних наук, доцент кафедри алгебри та диференціальних рівнянь, голова Ради молодих вчених факультету математики та цифрових технологій ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Олеся ВАЩУК − доктор юридичних наук, професор кафедри криміналістики Національного університету «Одеська юридична академія», голова Ради молодих учених при Міністерстві освіти та науки України.

Іван ГАБАНІ - доктор філософії (PhD), старший викладач кафедри міжнародного права, голова Ради молодих вчених юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Тарас ГРЯДІЛЬ − асистент кафедри терапії та сімейної медицини факультету післядипломної освіти та доуніверситетської підготовки, асистент кафедри внутрішніх хвороб медичного факультету № 2, голова Ради молодих вчених ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Анна ДАНІЛОВА − старший викладач кафедри теорії та історії держави і права, фахівець 1-ї категорії відділу з координації наукових заходів, міжнародного співробітництва та грантової діяльності, Голова ради молодих учених.

Руслана ДЖУГАН − кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри соціології та соціальної роботи, факультету суспільних наук ДВНЗ «Ужгородський національний університет», голова правління ГО «КАРПАТСЬКІ ОБРІЇ».

Ангеліна ДОКУС − кандидат географічних наук, науковий співробітник відділу інтеграції науки, освіти та бізнесу ДУ «Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України», голова ГО «Освіта. Наука. Розвиток».

Валентина КОВАЛЕНКО − кандидат педагогічних наук, старший дослідник, провідний науковий співробітник відділу хмаро орієнтованих систем і штучного інтелекту в освіті Інституту цифровізації освіти НАПН України.

Ганна КОСТЬОВ'ЯТ − кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів і банківської справи, голова Ради молодих вчених економічного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Тетяна КОПТЄВА – доктор філософії з галузі знань 10 Природничі науки спеціальності 103 Науки про Землю, доцент кафедри суспільно-економічних дисциплін і географії факультету історії і права, голова Ради молодих учених Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, член Ради молодих вчених при Харківській обласній державній адміністрації, асоційований член Ради молодих учених при Міністерстві освіти і науки України, член навчально-методичного центру факультету історії і права Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, член Вінницького відділення Українського географічного товариства.

Микола КУТ − кандидат хімічних наук, доцент, доцент кафедри органічної хімії, голова Ради молодих вчених навчально-наукового інституту хімії та екології ДВНЗ «Ужгородський національний університет», заступник голови Ради молодих вчених ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Василь ЛЕТА − кандидат географічних наук, доцент кафедри географії та суспільних дисциплін Мукачівського державного університету.

Іван МИРОНЮК − доктор медичних наук, професор, проректор з наукової роботи ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Сільвія ПАЦКУН − доктор філософії з медичних наук, доцент, голова Ради молодих вчених медичного факультету №2 ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Вадим ПІШТА − доктор філософії PhD, асистент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Ганна КОСТЬОВ'ЯТ, канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри фінансів та банківської справи
Катерина ГРЕТ, здобувачка вищої освіти
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, Україна

ОЦІНКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЗА ДОПОМОГОЮ МОДЕЛІ VRIO

У сучасних умовах динамічного ринку оцінка конкурентного потенціалу компанії базується на здатності ефективно залучати та використовувати ресурси, що відповідають чітко визначеним стратегічним критеріям. До таких критеріїв належать: цінність ресурсу для споживача та бізнесу (Value), його обмежена доступність на ринку (Rareness), труднощі з імітацією або відтворенням конкурентами (Inimitability), а також наявність внутрішньої спроможності організації до ефективного управління та інтеграції цього ресурсу у свою діяльність (Organization).

Комплексна оцінка ресурсів за цими чотирма параметрами лягла в основу широко визнаної аналітичної моделі VRIO, яка є потужним інструментом стратегічного аналізу для визначення джерел стійкої конкурентної переваги [1].

Ключовим елементом розглядуваної моделі є цінність ресурсу. Ресурс набуває стратегічного значення у випадку, якщо його використання забезпечує створення економічної цінності як для компанії, так і для споживача при оптимальному співвідношенні витрат і вигод. Важливо, щоб такі ресурси не лише сприяли реалізації ринкових можливостей, а й ефективно мінімізували зовнішні загрози та ризики [3].

Рідкісність ресурсу є наступною важливою характеристикою, що визначає його стратегічну цінність. Якщо більшість конкурентів володіють однаково цінними ресурсами та застосовують їх аналогічним чином, можливості для здобуття сталих конкурентних переваг істотно зменшуються [1]. Таким чином, сама по собі цінність ресурсу недостатня — стратегічну перевагу забезпечує саме його обмежена доступність на ринку.

Утім, важливо враховувати інтереси клієнтів: ресурс, хоч і рідкісний, не приносить користі, якщо він не застосовується для створення клієнтської цінності, за

яку споживач готовий платити. Водночас слід пам’ятати, що дефіцит ресурсів, як правило, має тимчасовий характер: з одного боку, конкуренти можуть відтворити або придбати аналогічний ресурс, з іншого — управлінські помилки або втрата ключових кадрів можуть нівелювати отриману перевагу [2]. Здатність окремих працівників усвідомити стратегічну цінність ресурсу може стати джерелом конкурентної переваги, але вона зберігається лише за умови належного управління та утримання таких фахівців у межах організації [7]. Конкуренція, ймовірно, докладе значних зусиль, щоб у той чи інший спосіб усунути конкурентну перевагу.

Тепер перейдемо до аналізу можливості імітації ресурсів. Якщо цінні та рідкісні ресурси легко імітувати, конкуренти, швидше за все, зможуть скопіювати їх дуже швидко, таким чином розвиваючи початкову конкурентну перевагу компанії. Ресурси важче копіювати та імітувати, якщо вони[3]:

- взаємопов’язані один з одним,
- є частиною складного цілого,
- захищені авторським правом,
- процес наслідування іншими конкурентами тривалий,
- підлягають постійним інноваціям.

Завершальним елементом моделі VRIO є організаційна здатність компанії. Конкурентна перевага випливає з того, як компанії працюють і взаємопов’язують свої стратегічні та нестратегічні ресурси та використовують організаційні процеси для задоволення потреб своїх клієнтів. Є багато факторів і компонентів організаційної структури та управління бізнесом, які сприяють ідеальному використанню ресурсів. До них належать системи управлінського контролю, звітність, система винагороди та мотивації персоналу, формальне та неформальне спілкування всередині компанії або корпоративна культура[6].

Варто також враховувати потенційні перешкоди для наслідування унікальних ресурсів. Навіть якщо компанія володіє унікальними ресурсами і можливостями, які конкуренту важко імітувати, все одно існує ризик їх підміни. Це може мати дві форми:

1. Заміщення ресурсів.

У сучасних умовах глобалізованої економіки матеріальні ресурси не становлять значної складності для заміщення. Обладнання, машини та сировину можна

безперешкодно придбати у широкого кола постачальників по всьому світу, і єдиним реальним обмеженням у цьому процесі зазвичай виступає вартість.

Натомість із нематеріальними активами ситуація є значно складнішою. Хоча технології, виробничі процеси або навіть патенти іноді можуть бути відтворені конкурентами, інколи й шляхом недобросовісних практик, таких як порушення прав інтелектуальної власності, повноцінна ідентичність залишається малоймовірною. Особливо складним для копіювання є бренд компанії. У разі офіційної реєстрації торговельної марки її правовий захист унеможливлює легальне копіювання у правових юрисдикціях, що дотримуються міжнародних норм.

Таким чином, створення сильного бренду виступає однією з найстійкіших конкурентних переваг. Водночас для конкурентів відтворення подібної ринкової позиції потребує значних інвестицій, часу та стратегічного бачення, що зумовлює високу бар'єрність для входу у відповідний сегмент ринку.

2. Заміщення здібностей.

Тут ситуація дуже схожа на нематеріальні ресурси. У певному сенсі здібності також можна розуміти як нематеріальні ресурси, і вони унікальні для кожної компанії в поєднанні з матеріальними ресурсами. Крім того, ці здібності часто зосереджені в людському капіталі, який теж важко імітувати. Більш поширеною ситуацією є передача працівників і, отже, їхніх навичок між компаніями.

На завершення можна проаналізувати приклад ефективного використання VRIO-аналізу в компанії Netflix[4]. Завдяки аналізу можна дізнатися, що компанії вдалося створити стійку та конкурентну перевагу завдяки своїх унікальних ресурсах і вмінню їх ефективно застосовувати. Щоб краще зрозуміти, як саме це проявляється, розглянемо ключові компоненти VRIO-моделі в контексті Netflix[5]:

• Value (цінність): персоналізовані пропозиції, широкий вибір контенту, комфорт та доступність — це те, що й створює високу цінність для споживача.

• Rareness (рідкісність): власний контент Netflix Originals забезпечує наявність ексклюзивності.

• Inimitability (неповторність): унікальні алгоритми, база користувачів та сильний бренд важко відтворити для будь-якої конкурентної компанії.

• Organization (організаційна здатність): гнучка структура разом з аналітикою,

технологією й локалізацією контенту дозволяє ефективно застосовувати п’ять ресурсів.

Завдяки цьому Netflix утримує лідерство на ринку, а також успішно демонструє модель VRIO.

Таким чином, VRIO-аналіз є ефективним інструментом стратегічного управління, що дозволяє об’єктивно оцінити здатність компанії до досягнення та утримання конкурентних переваг на основі наявних ресурсів і компетенцій. Його практичне значення полягає не лише в аналізі поточної ситуації, а й у виявленні потенційних точок зростання, які можуть бути реалізовані через внутрішні зміни або інвестиції у стратегічно важливі активи.

Методика VRIO передбачає послідовну оцінку кожного ресурсу за чотирма критеріями — цінність (Value), рідкість (Rarity), імітованість (Imitability) та організованість (Organization) — що дає змогу визначити, чи може певний ресурс забезпечити тимчасову або сталу конкурентну перевагу. Такий підхід особливо корисний під час ухвалення управлінських рішень, планування розвитку компанії, формування інноваційної політики або виходу на нові ринки.

У довгостроковій перспективі VRIO-аналіз сприяє стратегічному позиціонуванню бізнесу, орієнтуючи керівництво на розвиток тих елементів ресурсного портфеля, які є не лише унікальними, а й важко відтворюваними. Особливо актуальним це стає в умовах цифрової трансформації, коли ефективне управління знаннями, людським капіталом і цифровими платформами визначає здатність компанії до інновацій та адаптації. Як зазначено у праці Kostovyat H., Rogov V. [8], цифрові ресурси можуть набувати ознак VRIO-цінностей за умови їх глибокої інтеграції в бізнес-процеси та наявності внутрішньої спроможності компанії до організаційного навчання, технологічного розвитку та збереження стратегічної гнучкості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Розробка стратегії через внутрішній аналіз URL: https://ukrayinska.libretexts.org/Бізнес/Менеджмент/Книга%3A_Принципи_управління/05%3A_Стратегізація/05.6%3A_Розробка_стратегії_через_внутрішній_аналіз
2. Creately. VRIO Analysis Explained with Steps, Examples, and Templates URL: https://creately.com/guides/vrio-analysis/
3. ClearPoint Strategy. VRIO Analysis: The Framework to Identify Competitive Advantages URL: https://www.clearpointstrategy.com/blog/vrio-framework
4. Netflix VRIO/VRIN Analysis & Value Chain Analysis (Resource-Based View) URL: https://www.rancord.org/netflix-vrio-vrin-analysis-value-chain-analysis-resource-based-view
5. OnStrategy. VRIO Analysis Example URL: https://onstrategyhq.com/vrio/analysis-example/
6. Toolshero. VRIO Analysis: the Basics, an Example and a Template URL: https://www.toolshero.com/strategy/vrio-analysis/
7. Appinio. VRIO Framework: Definition, Analysis, Examples URL:https://www.appinio.com/en/blog/market-research/vrio-framework
8. Kostovyat H., Rogov V. Teoretyczne podstawy cyfrowej transformacji przedsiębiorstw. The theoretical foundations of enterprise’s digital transformation: monograph. Lublin, 2024. P. 380–400. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/68528